

ФІЛОЛОГІЯ І ЛІНГВІСТИКА

Класична філологія в контексті світової культури

Козак С.В.,

доцент, к.філол.н., доцент кафедри німецької філології Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки

Україна, м. Луцьк

ФРЕЙМОВА ПРЕЗЕНТАЦІЯ ЗОВНІШНОСТІ ЛЮДИНИ В НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

Нинішній етап у розвитку лінгвістики вирізняється такими рисами, як антропоцентризм та когнітивізм. Намагаючись пізнати навколишній світ, людина певним чином деталізує оточуючу її дійсність, формуючи при цьому образи-уявлення – ментальні репрезентації, що становлять собою певну модель знань про сутність цього світу, яка є не тільки результатом пізнавального процесу, а й знаряддям подальшої діяльності людини [1, с. 100]. Однією з таких моделей репрезентації знань є фрейм.

Фрейм – це модель культурно зумовленого, канонізованого знання, яке є загальним хоча б для частини суспільства [2]. Таке бачення фреймів потребує подальшого розвитку та інтерпретації. У сучасних дослідженнях фрейм прирівнюється до стандартної, стереотипної ситуації, що становить собою певну сукупність чітко визначених ситуацій.

Метою розвідки є аналіз фреймових структур, що позначають зовнішність людини в німецькомовному літературно-художньому дискурсі. Дослідження проведене на матеріалі роману німецького письменника ХХ ст. Ліона Фейхтвангера «Ієфай та його дочка».

Виходячи з функціональних характеристик, розмежовуємо поняття «фрейм», «фреймова структура», «термінал» і «термінальний елемент».

Фрейм розглядаємо як впорядковану структуру пам'яті, яка представляє знання людини про певний об'єкт, подію чи явище об'єктивної реальності. Фреймові структури кваліфікуємо як об'єднання лексико-синтаксичних структур, що представляють відповідні фрейми у тексті. Фрейми складаються з терміналів, а фреймові структури – із термінальних елементів. Таким чином, фрейми і термінали є когнітивними утвореннями,

що знаходять своє мовленнєве втілення в дискурсі відповідно через фреймові структури і термінальні елементи.

Фрейм ЗОВНІШНІСТЬ розглядаємо як когнітивну структуру, в основі якої лежать категоріальні знання про зовнішній вигляд людини, зафіксовані в лексикографічних джерелах. На основі словникових дефініцій визначаємо термінали фрейму ЗОВНІШНІСТЬ («das ÄUßERE»): *ОБЛИЧЧЯ (DAS GESICHT)*, *СТАТУРА (DIE GESTALT)*, *ОДЯГ (DIE KLEIDUNG)*, *ВОЛОССЯ (DAS HAAR)*.

Досліджуючи фреймові структури опису зовнішності в романі Ліона Фейхтвангера «Ієфай та його дочка», можна помітити, що автор часто вдається до опису зовнішності, щоб відтворити внутрішній світ своїх персонажів. Так, завдяки змалюванню зовнішнього вигляду головний герой твору Ієфай постає перед читачем сміливим полководцем, мудрим дипломатом, але при всьому цьому людиною, яка не бажає йти на поступки перед своїм сумлінням та гідністю: *Jefsta war zornig; kleine, grüne Lichter funkelten in seinen braunen Augen* [3, с. 53]. Як видно, очі Ієфая, в яких «замерехтіли маленькі, зелені вогники» передають його гнів та несамовите обурення підступними вчинками з боку недругів.

Та не завжди обличчя Ієфая виражало злість та невдоволення. Часто він був ніжним і лагідним, особливо зі своїми рідними: *Jefsta wurde hell übers ganze Gesicht* [3, с. 85]. / *Ієфаєве обличчя остаточно просвітліло*. У наведеній фреймовій структурі термінальний елемент *Gesicht* (обличчя) характеризується завдяки використанню прикметника *hell* (світлий), що описує вираз обличчя, який передає стан радості, спокою та задоволення.

Ієфай – хороший лідер, безпощадний воїн та ніжний батько і чоловік. Зовнішній вигляд цього героя яскраво передає його характер та внутрішній стан: *Er stieß das Kinn mit dem kurzen Bart vor ins Leere. Lachte mit den roten Lippen und weißen Zähnen hinauf zu dem fernen, beschneiten Gipfel* [3, с. 85]. Автор, поряд з використанням типових термінальних елементів опису зовнішності – *das Kinn mit dem kurzen Bart* (нідборіддя з короткою борідкою); *rote Lippen* (червоні губи); *weiße Zähne* (білі зуби), – неодноразово вдається до використання термінального елементу *Bart* (борода) фрейму «Зовнішність», підкреслюючи гордість, незалежність та непереможність головного персонажа твору: *Jefsta lachte sein rauhes, fröhliches, knabenhaftes Lachen, stieß den Bart vor...* [3, с. 279].

Як бачимо, завдяки наявним у романі фреймовим структурам на позначення зовнішності актуалізується авторське прагнення довести до читача давню істину про те, що зовнішній вигляд відіграє важливу роль у житті людини, у формуванні її світогляду, ставленні до оточуючих та до самої себе. Письменник намагається продемонструвати це на прикладі головного героя Ієфая, підкреслюючи його благородність, силу, мужність, велич та чистоту помислів через змалювання його зовнішніх рис.

Результати дослідження показали, що концентрація фреймових структур на позначення зовнішності в романі різна і знаходить своє вираження у найрізноманітніших епізодах та сценах, що надає оповіді особливої глибини та виразності.

Література

1. Козак С.В. Фрейми на позначення природи і людини у художньому дискурсі в романі Томаса Гарді «Тесс із роду д'Ербервіллів» / С. В. Козак // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2011. – Вип. 56. – С. 100–104.
2. Фрейм (психологія) – [електронний ресурс] – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
3. Feuchtwanger L. Jefta und seine Tochter: Originallektüre / Л. Фейхтвангер. Иефай и его дочь. – СПб.: Корона принт, КАРО, 2004. – 416 с.